

POSTANOWIENIE

Dnia 31 marca 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Artymiuk

w sprawie **A.M.**

oskarżonego z art. 177 § 1 k.k.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 31 marca 2017 r.,

z urzędu, kwestii dopuszczalności kasacji pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego
od wyroku Sądu Okręgowego w L.

z dnia 6 grudnia 2016 r., sygn. akt V Ka .../16,

uchylającego wyrok Sądu Rejonowego w L.

z dnia 30 czerwca 2016 r., sygn. akt II K .../16 i umarzającego postępowanie na
podstawie art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k.,,

p o s t a n o w i ł

- 1. pozostawić kasację bez rozpoznania;**
- 2. zwrócić K. W. uiszczoną opłatę od kasacji w kwocie 450 (czterysta pięćdziesiąt) zł;**
- 3. obciążyć Skarb Państwa wydatkami postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w L. wyrokiem z dnia 30 czerwca 2016 r., sygn. akt II K .../16, warunkowo umorzył na okres próby 2 lat postępowanie karne wobec A.M. o czyn z art. 177 § 1 k.k. polegający na tym, że „w dniu 23 września 2011 r. w miejscowości K. naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu drogowym w ten sposób, że kierując samochodem marki Mazda [...] podczas wykonywania manewru zawracania na

jezdni nie zachował szczególnej ostrożności w wyniku czego zajechał drogę jadącemu z lewej strony kierującemu samochodem marki Volkswagen Golf [...] K.W., w następstwie czego pasażer samochodu Volkswagen Golf – P.M. doznał obrażeń ciała w postaci wieloodłamkowego złamania kości promieniowej lewej, które to obrażenia ciała naruszyły prawidłowe funkcjonowanie organizmu na czas powyżej dni siedmiu”. Jednocześnie orzeczono wobec oskarżonego świadczenie pieniężne w kwocie 1500 zł na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej, zwalniając go od opłaty i wydatków za postępowanie.

W apelacji od tego wyroku obrońca oskarżonego zarzucił naruszenie prawa procesowego art. 7 k.p.k. i art. 410 k.p.k., a także art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k. przez jego niezastosowanie, prowadzenie postępowania i wydanie wyroku, mimo wygaśnięcia skargi uprawnionego oskarżyciela. W oparciu o te zarzuty skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i umorzenie postępowania, ewentualnie jego zmianę i uniewinnienie oskarżonego.

Wyrokiem z dnia 6 grudnia 2016 r., sygn. akt V Ka .../16, Sąd Okręgowy w L. uchylił zaskarżony wyrok i na podstawie art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k. postępowanie karne wobec A.M. umorzył, a wydatkami poniesionym w sprawie obciążył Skarb Państwa.

Kasację od orzeczenia Sądu odwoławczego wniósł pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego K. W. podnosząc w niej zarzut uchybienia art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k., „polegający na uchyleniu zaskarżonego wyroku Sądu Rejonowego w L. z dnia 30 czerwca 2016 r., sygn. akt II K .../16 i umorzeniu postępowania karnego wobec A.M. poprzez przyjęcie, że w sprawie niniejszej zaistniała ujemna przesłanka procesowa polegająca na braku skargi uprawnionego oskarżyciela, o której mowa w art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k., podczas gdy prokurator był uprawniony do wniesienia i popierania aktu oskarżenia przeciwko A. M. i prowadzone postępowanie karne przez Sąd Rejonowy w L. nie było dotknięta uchybieniem procesowym o charakterze bezwzględny wymienionym w art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k.” oraz wnosząc w konkluzji o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w L.. Kasacja powyższa przyjęta została zarządzeniem Przewodniczącego V Wydziału Karnego Odwoławczego Sądu Okręgowego w L. z

dnia 2 marca 2017 r., V WKK .../17, a następnie przedstawiona wraz z aktami sprawy Sądowi Najwyższemu.

W pisemnej odpowiedzi na kasację Prokurator Prokuratury Rejonowej w L. wniósł o zarządzenie odmowy jej przyjęcia jako wniesionej przez osobę nieuprawnioną, tj. na zasadzie art. 530 § 2 k.p.k. w zw. z art. 429 § 1 k.p.k.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Rację przyznać należy oskarżycielowi publicznemu, który w pisemnej odpowiedzi na kasację zauważył, że w niniejszej sprawie nadzwyczajny środek zaskarżenia wniesiony został przez osobę nieuprawnioną. Nie było natomiast możliwości zarządzenia przez prezesa sądu (przewodniczącego wydziału, upoważnionego sędziego – art. 93 § 2 k.p.k.) o treści sugerowanej w tej odpowiedzi, bowiem wcześniej zostało przecież wydane zarządzenie o jej przyjęciu. Dostrzeżenie przez któryś z podmiotów, któremu kasacja została doręczona, braków formalnych powodujących niedopuszczalność kasacji, nie tylko nie uprawnia takiego podmiotu do zaskarżenia przedmiotowego zarządzenia, ale też nie daje prezesowi sądu kompetencji do reasumpcji swojej wcześniejszej decyzji o przyjęciu kasacji. Skorygowanie błędnej decyzji o przyjęciu kasacji może w takiej sytuacji dokonać wyłącznie Sąd Najwyższy poprzez pozostawienie jej bez rozpoznania w oparciu o przepis art. 531 § 1 k.p.k. (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 14 czerwca 2006 r., II KZ 16/06, R-OSNKW 2006, poz. 1241; z dnia 19 marca 2008 r., IV KZ 11/18, R-OSNKW 2008, poz. 706; z dnia 6 sierpnia 2008 r., III KZ 71/08, LEX nr 424891; z dnia 30 stycznia 2015 r., III KZ 146/14, Biul. PK 2015, nr 2, s. 61-63).

Nie zmienia to postaci rzeczy, że przyjęcie w niniejszej sprawie kasacji wniesionej przez pełnomocnika ustanowionego przez K. W. nastąpiło wbrew treści art. 530 § 2 k.p.k. Zgodnie z tym przepisem prezes sądu, do którego wniesiono kasację, odmawia jej przyjęcia, jeżeli zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 120 § 2 k.p.k. lub w art. 429 § 1 k.p.k., albo gdy kasację oparto na innych powodach niż wskazane w art. 523 § 1 k.p.k. Z kolei art. 429 § 1 k.p.k. obliguje ten podmiot do odmowy przyjęcia środka odwoławczego, jeżeli wniesiony został po terminie lub przez osobę nieuprawnioną albo jest niedopuszczalny z mocy ustawy. Powołanie się w przepisie art. 530 § 2 k.p.k. na normę art. 429 § 1 k.p.k., i to

wprost, jako powód odmowy przyjęcia kasacji, oznacza, że przedmiotem rozważań prezesa sądu, ale także Sądu Najwyższego (art. 531 § 1 k.p.k.), musi być również ustalenie, czy osoba wnosząca kasację jest osobą uprawnioną, a zatem czy jest stroną w rozumieniu art. 520 § 1 k.p.k. Badanie takie nie może ograniczać się wyłącznie do stwierdzenia, czy na etapie wcześniej prowadzonego postępowania osoba wnosząca kasację uzyskała status strony, albowiem wówczas należałoby zaakceptować sytuację, gdzie uprawnienie do wniesienia nadzwyczajnego środka zaskarżenia, i do merytorycznej kontroli prawomocnego wyroku, przysługiwałoby osobie, która w przypadku podjęcia prawidłowych decyzji procesowych nie mogłaby być stroną procesu. „Związanie” Sądu Najwyższego wadliwym tokiem procedowania, w zakresie kontroli uprawnień do bycia stroną procesu, oznaczałoby, w konsekwencji, akceptację również takiej sytuacji, gdy stwierdzając zasadność zarzutu kasacji wniesionej przez osobę nieuprawnioną, Sąd Najwyższy zmuszony byłby do uchylecia zaskarżonego wyroku, a nawet wyroku Sądu pierwszej instancji (gdy uchybienie było „zakotwiczone” na tym etapie postępowania), ze świadomością, że w toku następnie prowadzonego postępowania osoba wnosząca kasację – w oparciu o stosowne przepisy (art. 56 § 2 k.p.k., art. 430 § 1 k.p.k.) – zostałaby pozbawiona statusu strony (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 1 lutego 2008 r., V KK 192/07, OSNKW 2008, z. 2, poz. 22). Konsekwencje formalnego – a więc ograniczonego do potwierdzenia poprzednio uzyskanego statusu – sposobu kontroli uprawnień osoby wnoszącej kasację, byłyby niekorzystne dla toku postępowania karnego i niezrozumiałe. W sytuacji, gdy obowiązujące przepisy obligują właściwe sądy do weryfikacji takich uprawnień na każdym wcześniejszym etapie postępowania (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 maja 2006 r., V KK 385/05, OSNKW 2006, z. 7–8, poz. 73), to również takie uprawnienie przysługuje Sądowi Najwyższemu w zakresie inicjowania nadzwyczajnego postępowania, jakim jest postępowanie kasacyjne.

Kontrola uprawnień do wniesienia kasacji, prowadzona w oparciu o przepis art. 530 § 2 k.p.k. w zw. z art. 429 § 1 k.p.k., dotyczy w postępowaniu karnym – w istocie – oskarżyciela posiłkowego oraz prywatnego [w niektórych wypadkach także oskarżyciela publicznego – np. finansowy organ postępowania przygotowawczego

(art. 120 § 1 k.k.s. w zw. z art. 122 k.k.s.)), a więc tych osób, które status procesowy strony uzyskały na skutek złożenia stosownych oświadczeń procesowych (także na piśmie np. akt oskarżenia), w których musiały wykazać bycie osobą pokrzywdzoną przestępstwem w rozumieniu art. 49 § 1 k.p.k. Zakresem takiej kontroli musi być zatem objęty nie tylko formalnie uzyskany status strony w toku prawomocnie zakończanego postępowania karnego, ale także i istnienie materialnej podstawy pokrzywdzenia przestępstwem, a więc naruszenia (lub zagrożenia) w sposób bezpośredni dobra prawnego określonej osoby przez sprawcę przestępstwa (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 2005 r., II KK 108/05, R-OSNKW 2005, poz. 2094).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego dominuje wąska, materialna definicja pokrzywdzonego. Zgodnie z tą definicją krąg pokrzywdzonych w rozumieniu art. 49 § 1 k.p.k. ograniczony jest zespołem znamion czynu będącego przedmiotem postępowania oraz czynów współukaranych, co skutkuje koniecznością ustalenia naruszenia normy karnej, określenia przedmiotu i zakresu tej normy oraz poszukiwaniem związku pomiędzy znamionami czynu a zagrożeniem dobra prawnego konkretnego podmiotu (por. orzeczenia Sądu Najwyższego – uchwały: z dnia 15 września 1999 r., I KZP 26.99, OSNKW 1999, z. 11-12, poz. 69 i z dnia 21 października 2003 r., I KZP 29/03, OSNKW 2003, z. 11-12, poz. 94 oraz postanowienia: z dnia 17 listopada 2005 r., II KK 108/05, R-OSNKW 2005, poz. 2094; z dnia 28 kwietnia 2008 r., I KZP 6/08, OSNKW 2008, z. 6, poz. 42, z dnia 23 września 2008 r., IKZP 16/08, OSNKW 2008, z. 10, poz. 78; z dnia 30 września 2013 r., IV KK 209/13, Biul. PK 2013, nr 10, s. 25-28).

W niniejszej sprawie A. M. postawiono zarzut popełnienia przestępstwa z art. 177 § 1 k.k. wyłącznie z tej przyczyny, że uczestnik wypadku drogowego, pasażer samochodu marki Volkswagen Golf, którym kierował K. W., P. M. doznał obrażeń ciała na czas powyżej siedmiu dni. Jak wynika z treści powołanego wyżej przepisu prawa karnego materialnego, właśnie wystąpienie skutku o którym mowa w art. 157 § 1 k.k. jest warunkiem *sine qua non* uznania, że wypełnione zostały znamiona czynu stypizowanego w art. 177 § 1 k.k. Ponieważ przedmiotem ochrony tego przepisu jest zdrowie (w art. 177 § 2 k.k. również życie) uczestnika wypadku, tylko taka osoba – stosowanie do definicji zawartej w art. 49 § 1 k.p.k. – może w

postępowania karnym, po złożeniu określonego oświadczenia (art. 54 § 1 k.p.k.), zyskać status oskarżyciela posiłkowego. Uprawnienie takie nie przysługuje natomiast na gruncie prawa karnego osobom – uczestnikom wypadku, w odniesieniu do których naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia trwał nie dłużej niż siedem dni (art. 157 § 2 k.k.), ani też osobom, które w wyniku zaistnienia tego rodzaju zdarzenia doznały szkody o charakterze majątkowym. Powyższe jest wynikiem depenalizacji tego rodzaju zdarzeń w aktualnie obowiązującym (od dnia 1 września 1998 r.) Kodeksie karnym, który właśnie w art. 177 § 1 k.k. ograniczył w sposób istotny znamiona czynu mającego postać wypadku drogowego w stosunku do poprzednio normującego takie zdarzenia art. 145 § 1 k.k. z 1969 r. (wówczas za wypadek drogowy odpowiadał sprawca, który naruszając, chociażby nieumyślnie, zasady bezpieczeństwa w ruchu lądowym, wodnym lub powietrznym, spowodował nieumyślnie uszkodzenie ciała lub rozstrój zdrowia innej osoby albo poważną szkodę w mieniu).

Uprawnienia K. W. do występowania w charakterze oskarżyciela posiłkowego nie uzasadniałby również wskazywany niekiedy w piśmiennictwie [zob. R. Stefański (w:) A. Wąsek (red.): Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz, Warszawa 2006, t. I, s. 555; J. Lachowski: Komentarz do art. 177 Kodeksu karnego, teza 2, WKK 2016, LEX el.; odmiennie: G. Bogdan (w:) A. Zoll (red.): Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz, Warszawa 2013, t. II, s. 501] drugi z przedmiotów ochrony objęty przepisem art. 177 § 1 k.k. jakim jest bezpieczeństwo w komunikacji, a więc stan wolny od zakłóceń w ruchu lądowym, wodnym lub powietrznym. Jest to bowiem dobro o charakterze ogólnym, a więc nie mające bezpośredniego przełożenia na dobro kierowcy pojazdu, który w wyniku wypadku drogowego nie doznał uszczerbku na zdrowiu w rozmiarze określonym art. 157 § 1 k.k.

Jeżeli więc w wyniku zdarzenia przestępnego zostało naruszone lub zagrożone dobro prawne danej osoby, ale poprzez zachowanie wykraczające poza znamiona danego typu przestępstwa lub też takie, którego skutki nie są już objęte – jak w niniejszej sprawie – kryminalizacją (zniszczenie mienia w wyniku wypadku komunikacyjnego), to osoba, którą takie zdarzenie dotknęło, nie jest pokrzywdzonym w rozumieniu przepisu art. 49 § 1, choć oczywiście nie zamyka to

przed nią dochodzenia swoich roszczeń na drodze cywilnej (zob. S. Steinborn: Komentarz do art. 49 Kodeksu postępowania karnego, teza 2, komentarz LEX/el. 2016).

Pomimo więc tego, że rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego w tej sprawie może budzić wątpliwości (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 lipca 2011 r., III KK 454/11, OSNKW 2011, z. 9, poz. 86), uwzględniając konieczność badania przez Sąd Najwyższy w pierwszym rzędzie warunków dopuszczalności kasacji, należało – w oparciu o przepisy art. 531 § 1 k.p.k. w zw. z art. 530 § 2 k.p.k. w zw. z art. 429 § 1 k.p.k. w zw. z art. 520 § 1 k.p.k. – pozostawić kasację pełnomocnika K. W. bez rozpoznania.

Z uwagi na to, że w toku przedmiotowego postępowania zarówno przez działania podmiotu prowadzącego postępowanie przygotowawcze, jak i następnie orzekających w postępowaniu jurysdykcyjnym sądów, błędnie nadano wyżej wymienionemu status strony, był więc on w konsekwencji mylnie przeświadczony o możliwości wniesienia kasacji uznano, że względy słuszności przemawiają za zwolnieniem K. W. od kosztów sądowych (art. 624 § 2 k.p.k.), a jednocześnie pozwalają również na zwrot uiszczonej przez niego na podstawie art. 527 § 1 k.p.k. opłaty.

kc